

Rebecca Eriksson
Rebecca.eriksson@mfof.se

Mottagare
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

2023-05-03

MFoF:s yttrande över Tryggare hem för barn (SOU 2022:71)

Justitiedepartementets diarienummer: Ju2023/00125

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, har granskat utredningens förslag och bedömningar och lämnar följande yttrande.

Vårdnadsöverflyttning (kapitel 6)

MFoF instämmer i utredningens förslag om att ändra formuleringen i 6 kap. 8 § FB och gör i likhet med utredningen bedömningen att barnrättsperspektivet stärks genom ändringen (kapitel 6.4.2). Det kan finnas en risk att nuvarande formulering skapar osäkerhet gällande om det är någon skillnad mellan vad som är barnets bästa och vad som är uppenbart bäst för barnet. Omformuleringen, där återföreningsprincipen tydliggörs samtidigt som det framgår att barnet stadigvarande har vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet samt att en bedömning behöver göras gällande om det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå, bedöms skapa ökad tydlighet gällande när en vårdnadsöverflyttning ska ske.

MFoF instämmer i utredningens förslag om att de omständigheter som redan särskilt ska beaktas av socialnämnden enligt 6 kap. 8 § SoL även bör framgå av 6 kap. 8 § FB (kapitel 6.4.3). MFoF delar även utredningens bedömning om att ett sådant införande i föräldrabalken skapar tydlighet och enhetlighet.

MFoF instämmer i utredningens förslag om att även barnets situation i övrigt bör beaktas vid bedömningen av om en vårdnadsöverflyttning ska göras samt att följdändringar görs i socialtjänstlagen och lag om särskilda bestämmelser om vård av unga (kapitel 6.4.4). Eftersom barnets sociala situation i övrigt så som exempelvis relationer till familjehemssyskon och kamrater, trivsel i skola samt möjlighet till deltagande i för barnet viktiga fritidsaktiviteter kan ha stor påverkan på barnets känsla av trygghet och tillhörighet gör MFoF, i likhet med utredningen, bedömningen att dessa omständigheter också kan ha stor betydelse för om ett barn har rotat sig i och fått stark anknytning till familjehemmet. Genom förslaget bedöms omständigheterna som särskilt ska beaktas bli mer heltäckande. MFoF instämmer också i att det inte bör anges att någon omständighet väger tyngre än någon annan vid domstolens prövning av om en vårdnadsöverflyttning bör göras (kapitel 6.4.5).

MFoF instämmer vidare i utredningens förslag om att införa en möjlighet för placeringskommunen att fortsätta bevilja insatser till barnet även efter en vårdnadsöverflyttning och delar bedömningen att detta kan vara ett sätt att öka tryggheten för

familjehemsföräldrarna att ta över vårdnadsansvaret för ett barn (kapitel 6.4.6). Förslaget innebär en möjlighet till en mer sammanhållen insatskedja för barnet, vilket bedöms stärka barnrättsperspektivet. MFoF vill framhålla att det är av vikt att nämndens utredare har en god kommunikation med barn, familjehemsföräldrar och i förekommande fall bosättningskommunen för att få till en så bra lösning som möjligt för det enskilda barnet. Precis som utredningen beskriver kan det för en del barn vara bäst att insatserna fortsätter att ges av placeringskommunen medan det för andra barn är bättre att istället ta emot stöd från bosättningskommunen eller att inte alls ta emot stöd. En individuell bedömning av vad som blir bäst för barnet bör alltid ske.

Prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning (kapitel 7)

MFoF anser det vara av vikt att frågan om att stärka barns rätt och ställning vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning lyfts.

MFoF instämmer i utredningens förslag om att barnet och barnets vårdnadshavare bör ha rätt till biträde vid prövningen av vissa frågor om särskilt förordnad vårdnadshavare och tillfällig vårdnadshavare (kapitel 7.3.3 och 7.3.4). MFoF delar även utredningens bedömning att en överflyttning av vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare innebär en inskränkning i såväl barnets som föräldrarnas rätt till privat- och familjeliv samt att en rätt till biträde skulle stärka rättssäkerheten.

MFoF instämmer i att en stor del av den utredning som ligger till grund för en vårdnadsöverflyttning genomförs under socialnämndens handläggning innan målet når domstolen och att det utifrån detta kan vara befogat att utse ett biträde redan i detta läge eftersom det skulle ge biträdet större möjligheter att företräda barnet och barnets vårdnadshavare på ett ändamålsenligt sätt (kapitel 7.3.5). MFoF instämmer även i utredningens förslag om att ett biträde inte ska förordnas om behov av biträde saknas (kapitel 7.3.6).

MFoF instämmer vidare i utredningens förslag att biträdet bör vara barnets språkrör och ge barnet stöd och hjälp i processen samt att biträdet, i de fall det krävs, bör ha möjlighet att samtala med barnet utan vårdnadshavarnas samtycke och närvaro för att kunna fullgöra sina uppgifter som barnets språkrör (kapitel 7.3.8). Genom att biträdet får som uppgift att bevaka barnets rättigheter både under utredningen och processen i domstol bedöms barnrättsperspektivet stärkas.

MFoF instämmer även i utredningens förslag om att det behöver ställas särskilda lämplighetskrav på ett biträde för barn och anser också att det bör ställas samma särskilda lämplighetskrav på ett offentligt biträde för ett barn enligt denna lag som det görs för barn i LVU-mål (kapitel 7.3.9). Att biträdet har förmåga att sätta sig in i barnets situation och kan kommunicera med barnet på ett lättförståeligt och anpassat sätt bedöms vara av stor vikt för att barnet på bästa sätt ska göras delaktigt och att dess åsikter ska synliggöras.

För att barnets offentliga biträde ska kunna fullgöra sin uppgift är det av vikt att denne kan ta del av uppgifter av betydelse i mål om vårdnadsöverflyttning trots att barnet inte är part i målet. MFoF instämmer därmed i utredningens förslag om att det bör införas en bestämmelse som gör detta möjligt (kapitel 7.3.12).

Adoption (kapitel 8)

MFoF anser, i likhet med utredningen, att adoption kan vara ett sätt att skapa trygghet och stabilitet för ett barn samtidigt som det för andra barn är bäst med en vårdnadsöverflyttning eller fortsatt familjehemsplacering. En bedömning om vad som är bäst för det enskilda barnet behöver med andra ord alltid göras. MFoF instämmer i utredningens bedömning att föräldrabalkens regler om adoption tillgodoser familjehemsplacerade barns behov av trygghet och stabilitet (kapitel 8.4.2) samt att det inte finns anledning att särskilt reglera s.k. öppen adoption (kapitel 8.4.3). MFoF instämmer även i utredningens bedömning att det inte finns skäl att ändra regleringen beträffande kravet på vårdnadshavares samtycke eller vikten av en förälders inställning i fråga om adoption (kapitel 8.4.4).

MFoF instämmer vidare i att det krävs att viljan att adoptera kommer från adoptanten själv för att en adoption ska vara förenlig med barnets bästa och att det därmed är av vikt att enbart den som vill adoptera kan ansöka om adoption. Eftersom det alltid ska göras en individuell bedömning av omständigheterna för det enskilda barnet och vad som är barnets bästa delar MFoF utredningens bedömning att det inte behöver införas en särskild skyldighet för socialnämnden att överväga om adoption i vissa fall (kapitel 8.4.5).

Umgänge (kapitel 9)

MFoF anser att utgångspunkten alltid ska vara barnets bästa och att det ur ett barnrättsperspektiv är av stor vikt att en noggrann bedömning av vad som är förenligt med barnets bästa görs i varje enskilt fall. Detta oberoende av om frågan gäller vårdnad, boende eller umgänge.

Att det i lag regleras särskilda situationer när umgänge som utgångspunkt inte bör ske kan, precis som utredningen framför, innebära att barnets rätt inskränks utan att en individuell bedömning gjorts. MFoF instämmer utifrån detta i utredningens bedömning att dessa särskilda situationer inte bör regleras i lag (kapitel 9.4.2). Det finns dock situationer som i högre grad kan innebära att det inte är förenligt med barns bästa att umgänge sker, exempelvis vid förekomst av olika former av våld inom familjen. En kontakt med en förälder ska inte ske om det finns risk för att barnet kan fara illa. För att säkerställa att barnet inte riskerar att fara illa vid umgänge är det därför av stor vikt att det i varje enskilt fall görs en grundlig riskbedömning. För att riskbedömningen ska vara av god kvalitet är det även av vikt att yrkesverksamma har tillräckliga kunskaper om vad som anses utgöra risker och skydd, vilka konsekvenser riskerna kan innebära för barnet samt hur dessa risker och skydd ska vägas samman och bedömas.

MFoF instämmer i att riktlinjerna för bedömningen av barnets bästa bör omformuleras då den nuvarande utformningen av 6 kap. 2 a § FB riskerar att bidra till att andra situationer än de som nämns i lagtexten inte uppmärksammas på samma sätt. Det är också rimligt att det i lagtexten förtydligas att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning som ska ta sikte på samtliga omständigheter i det enskilda fallet (kapitel 9.4.3). MFoF instämmer även i utredningens förslag om att risken för att barnet far illa ska vara en del av helhetsbedömningen av vad som är barnets bästa (kapitel 9.4.4.) Det är av största vikt att en grundlig riskbedömning görs i varje enskilt fall där det framkommer uppgifter som kan innebära en risk för att barnet far illa. Det är positivt att formuleringen har större fokus på

riskbedömningar och förslaget bedöms utifrån detta bidra till att stärka skyddet för barn. Ett barns upplevelse av våld kan se olika ut och kan påverka barnet på olika sätt. Det är därför också av vikt att det i förarbetet framgår att barnets egen vilja är av stor betydelse vid riskbedömningen samt att ett barn som upplevt våld kan vara i behov av behandling och återhämtning.

En ändring av lagtexten kommer dock inte på egen hand vara tillräcklig för att stärka skyddet för barn. Att bedöma vad som är barnets bästa ställer höga krav på både socialtjänsten och domstolen och det är av stor vikt att den som ska göra bedömningen har den kunskap som behövs för att väga samman risker och skydd och göra en helhetsbedömning. En konsekvens av förslaget skulle kunna vara att bestämmelsen blir mer otydlig när det inte längre framgår vad som ska beaktas. För att ge stöd till yrkesverksamma kan det vara av vikt att det i förarbetet framgår exempel på sammanhang som kan behöva beaktas vid en bedömning av om ett barn far illa, även om det inte är möjligt att ge en heltäckande beskrivning.

MFoF gör bedömningen att barnrättsperspektivet ytterligare skulle stärkas i mål eller ärenden om vårdnad, boende och umgänge genom att fler kompetenshöjande insatser införs. MFoF instämmer i att fokus vid en översyn av behovet av utbildningsinsatser med fördel kan vara barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen samt de riskbedömningar som ska göras när det framkommit uppgifter om våld eller andra omständigheter som kan innebära att ett barn far illa (kapitel 9.4.5).

MFoF instämmer vidare i att det är av allra största vikt att den domstol som ska pröva frågor om vårdnad, boende och umgänge har tillgång till ett gott underlag för att bedöma vad som är barnets bästa. Att bedöma vilket umgänge som är förenligt med barnets bästa kan, precis som utredningen beskrivit, många gånger vara komplext. Ett sakkunnigutlåtande från en psykolog med särskild kompetens skulle i vissa fall kunna vara till hjälp i bedömningen av vilka konsekvenser ett beslut skulle kunna få för barnet. MFoF instämmer även i att möjligheten att inhämta ett utlåtande inte ska ses som en generell möjlighet utan endast ska inhämtas när det kan anses vara bäst för barnet (kapitel 9.4.6). MFoF anser inte att barnet ska behöva ha fler kontakter än nödvändigt och delar därför utredningens bedömning om att den sakkunnige ska utgå från det skriftliga material som finns tillgängligt. Eftersom den sakkunniges utlåtande kan komma att få stor betydelse för domstolens bedömning är det av vikt att det skriftliga materialet innehåller de upplysningar som den sakkunnige behöver för att göra sitt utlåtande.

Per Bergling

Generaldirektör

Rebecca Eriksson

Föredragande